

MI A BRACHA?

Felébredés után elmondtuk a "*mode ani*"-t, leöblítettük a kezünket, megmosakodtunk és felöltöztünk. Ez eddig mindannyiunk számára ismerős. Ehetünk-e végre, felhörpintethetjük-e reggeli kávéinkat?

A zsidóság azt mondja: Várj! Evés előtt magasztalnod kell Azt, aki lehetővé tette mindazt a sok jót, ami látszólag olyan magától értődő adottság, de csak látszólag: a felébredést, azt, hogy látunk, hogy járni tudunk, hogy annyi mindent képesek vagyunk megérteni; az érzékek működését, a szaglást, amelyeket minden reggel újra meg újra fölfedezel. Nem csoda-e, hogy minden reggel újra használhatod őket? Nem kell-e hálálkodni értük?

Eljött az ideje, hogy a zsidó ember elmondja a "hajnali brachákat" (ברכות השחר *brachot ha-sachar*).

Mi az a bracha?

Név; ha-Sém, Jitbarach: a Név, áldassék. Terjedőben az a szokás, hogy még idegen nyelven sem írjuk le e szavakat, vagy csak egy kicsit megváltoztatva, pl. I-sten vagy I-ten.]

Három fajta bracha van: micvára mondott bracha, élvezetekre mondott bracha, magasztaló és hálálkodó bracha.

A micvára mondott brachával hálát adunk a Jóteremtőnek azért, hogy minden nép közül minket választott ki, a zsidó népet, és hogy szellemi tartalommal és értelemmel gazdag életet tett lehetővé számunkra; a Tóra parancsai szerint valót. E brachák *állandó* fordulata: "aki megszentelt bennünket parancsolataival, s megparancsolta, hogy..."

Az élvezetekre (evés-ivás) mondott brachákkal köszönetet mondunk a világ Teremtőjének, magasztaljuk, amiért bőséggel adott a javaiból. Ezek lehetnek mind anyagi természetűek, pl. "...aki kenyeret hoz elő a földből", mind pedig szellemi természetűek, pl. "...aki minden népek közül minket választott ki, és minekünk adta Tóráját."

A brachák harmadik fajtája, a magasztaló brachák azok a hálaadó és esdeklő brachák, amelyeket bölcseink rendeltek el, de nem micvateljesítés előtt és nem élvezetekre mondjuk őket; pl. "Áldott vagy Te, Urunk, a magasztalásokkal dicsőített (vagy dicsérendő)". Mind a három fajta brachában előfordul a Név és a Királyság: "Áldott vagy Te, Urunk I-stenünk (= a Név), a Világ Királya (= Királyság)".

A HAJNALI ÁLDÁSMONDÁSOK

Még mindig csak a kezdetén vagyunk a napnak: most kell elmondani a hajnali *brachákat*. Két fajtájuk van. A legelső ez: אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים **Aki megszentelt bennünket parancsolataival, és megparancsolta nekünk a kézöblítést.** Ez után mindjárt elmondjuk azt az *"élvezeti"* brachát, amellyel dicsőítjük a Teremtőt, amiért megalkotta az emberi testet, ezt a csodálatos és bonyolult anatómiai gépezetet. Ez az ún. *"aser jacar"-bracha*. Nem csak a hajnali brachák között kell elmondanunk, hanem valahányszor szükségünket végeztük. Meg kell tisztálkodnunk, kezet öblítenünk a WC-ről kijövet, és ezt mondani: אשר יצר את האדם בחכמה וברא בו

נקבים נקבים, חלולים חלולים. גלוי וידוע לפני כסא כבודך, שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי-אפשר להתקיים ולעמד לפניך. ...**aki bölcsességgel teremtette az embert, különféle nyílásokkal és üregekkel látva el. Világos és egyértelmű trónod előtt, hogy ha egyikük nyitva maradna vagy eltömődne, lehetetlen volna életben maradni és megállani színed előtt. Áldott vagy Te, Uram, gyógyítója mindennek, mi test, aki csodákat mivel.** Ebben a *brachában* csodálatunkat fejezzük ki a világ Teremtője előtt, testünk megalkotásáért, hogy részei egymással oly lenyűgöző összhangban működnek; jól tudjuk, hogy egy pillanatig sem maradunk életben, ha ez a fantasztikus gépezet nem működik, ha a nyitott részeknek (נקבים נקבים mint az orr, a száj stb.) és a zárt üregeknek (חלולים חלולים pl. a hasüreg) akár csak egyike is beszünteti a működését. – Ezután azonnal áttérünk a tiszta lélek miatti magasztalásra, amely ennek a testnek adatott, s amely vele valóban most "egy test-egy lélek" él.

אלקי! נשמה שנתת בי טהורה היא – אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד לטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא. כל זמן שהנשמה בקרבי, מודה אני לפניך, ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל המעשים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', **I-stenem! A lélek, amelyet adtál és belém helyeztél, tiszta az. Te teremtetted, Te alkottad, Te lehelted belém, Te őrzöd meg bensőmben, és Te fogod elvenni tőlem és visszaadni egy eljövendő időben. Amíg csak bennem van a lelkem, hálálkodom előtted, Uram, I-stenem és atyáim I-stene, minden műnek mestere, minden léleknek Ura. Áldott vagy Te, Uram, aki visszaadja lelküket a halott testeknek.**

E két *bracha* magáért az ember létezéséért ad hálát; mert az ember test és lélek, az embert ez a két "erő" teszi. Ez a két erő adta héber nevét is: אדם (adam).

1. Az אדמה (adama), "a föld" szóból származik. Ez a materiális erő, abból lett a testünk, mint írva áll: ויצר ה' אלקים

עפר מן האדמה — את האדם — És megalkotta az Úr I-sten az *adamot*, az embert, az *adama*, a föld porából.

2. Az אדמה לעליון (*adame löeljon*), "A legfelsőhöz hasonlítom" (Jösaja) kifejezésből származik. Ez a szellemi alap: a lélek, melyet az I-sten lehelt az orrába, és amelynek szabad akaratát köszönheti, azt, hogy hatalmában áll választani a jó és rossz között.

További három bracha a Tóraadásnak van szentelve. Ez az a központi esemény, amely Izrael népét különleges nemzetté teszi. Az egyik micva-bracha, arra a parancsra mondjuk, hogy bizonyos időpontokat kell kitűznünk a Tóra tanulására; legalább annyit kell szentelnünk rá időnkéből, amennyit a magánügyeinknek szentelünk (az askenázi nüszechben nem így van).

1. אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה ...aki megszentelt bennünket parancsaival, és megparancsolta, hogy foglalkozzunk a Tórával.

2. והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו ובפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל, כלנו יודעי שמך És tedd kellemessé, Urunk, I-stenünk, Tórad szavait a szánkban, Izrael népednek szájában. És legyünk mi, utódaink és Izrael népednek utódai, mindnyájan nevednek ismerői és Tórádnak önmagáért való tanulói. Áldott vagy Te, Urunk, aki Tórára tanítja népét, Izraelt."

3. ...אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. ברוך אתה ה' ...aki minden nép közül minket választott ki s minekünk adta Tóráját – Áldott vagy Te, Urunk, a Tóra adományozója.

A "Sulchan Aruch" szerzője szerint a Tóra brachái csak két brachának számítanak, nem pedig háromnak, mivel a két első egyetlen egységet alkot; össze is köti őket egy "és" kötőszó.

A Tóranak és a Tóra tanulásának szentelt három bracha után igazán tanulunk, három szakaszt, nehogy a *brachák*, cholile

[=I-sten ments!], *bracha lövatalá-k, öncélúan mondott brachák* legyenek.

A három szakaszt úgy választották meg, hogy a Tóratanulás⁵ három fő ágát képviseljék: az Írást (azaz a Tanachot), a Misnát és a Talmudot (azaz a Gemarát).

Az Írásból a kohanita azaz papi áldás szövegét vették: *יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחנך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום* **Áldjon meg az Úr, fordítsa feléd sugárzó arcát és legyen hozzád kegyes, fordítsa feléd az Úr [az] arcát és szerezzen neked békét.** (Bamidbar [Móz.IV. könyve] 6,24-26). Azért ezt a szöveget, hogy áldással kezdjük a Tóra-tanulást, olyannal, amelynek csúcspontja a béke.

Következik a misnai passzus, a Talmud. A Péa (a mezei vetés szélei) című *maszechetéből* azaz traktátusából: *אלו דברים שאין להם שעור: הפאה, והבכורים, והראיון וגמילות חסדים ותלמוד-תורה* **A következő dolgoknak nincs megszabott mértékük: a vetés széle** (tilos learatni, a szegényeknek kell hagyni, s nincs megszabva, milyen széles sávot kell hagyni), **a termés zsengeje** (amit Jeruzsálembé kellett vinni a "zarándokünnepeken", akárcsak a következő áldozatot), **a reajon, a jótékonykodás és a Tóra-tanulás.** Nem szabad azt hinnünk, hogy e néhány mondat elmormolásával "letudtuk" a mindennapi Tóratanulás aznapra kiszabott mennyiségét, ezért mondatják el velünk minden reggel, hogy a Tóratanulás ideje, mértéke nincs meghatározva.

A harmadik szakasz a Talmudból van véve. *אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לעולם הבא* **Ezek azok a dolgok, amelyeknek az ember az evilágon élvezi a gyümölcsét, de tőkéjük megmarad a Jövendő Világban is;** vagyis az olyan micvák, amelyeknek megcselekvése a "javunkra írva" marad majd a tökéletes világban, de e tőke kamatait már az evilágban is megkapjuk.